

Raad
DSO

30 JULI 1996

RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG

Broederplein 41 · 3703 CD Zeist

Postbus 1001 · 3700 BA Zeist

☎ | 030 · 698 32 11

fax | 030 · 691 61 89

Postbank 425120

Aan de gemeenteraad van Den Haag
Postbus 80000
2508 GA DEN HAAG

TER KENNISGEVING

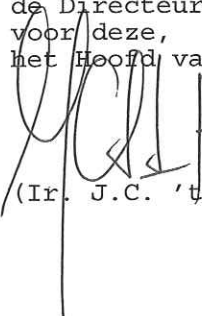
R+P
verzonden
30/7-1996

R uw brief/kenmerk ons nummer behandeld door
- 030-6983216 Jochem Hollestelle

M onderwerp bijlage datum
Z Aanwijzingsbesluit ja 26 JULI 1996
Duinoord
beschermd stadsgezicht, gemeente Den Haag

Met toezending van een afschrift van het besluit van mij en mijn ambtsgenoot van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer van heden, geef ik u kennis van de aanwijzing van Duinoord als beschermd stadsgezicht in de zin van artikel 1, onder g, van de Monumentenwet 1988, zoals is aangegeven in de bij het besluit behorende tekening en als omschreven in de bijbehorende toelichting.

de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
A. Nuis,
namens deze,
de Directeur van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg,
voor deze,
het Hoofd van de Sector Regioservice,

(Ir. J.C. 't Hart)

191920

De Staatssecretaris van
Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

en

26 JULI 1996

De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
en Milieubeheer

Overwegende

dat, Duinoord een bijzondere laat 19de-, vroeg 20ste-eeuwse stadsuitbreiding buiten de 17de-eeuwse singelomgrachting van Den Haag is;

dat, het bebouwingsbeeld en de structuur van het gebied samenhangend en waardevol is;

dat, het gebied van algemeen belang is vanwege zijn schoonheid en zijn ruimtelijke structurele samenhang;

Gelet op artikel 35 en artikel 36 van de Monumentenwet 1988;

Gehoord de raad van de gemeente Den Haag, Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, de Raad voor het Cultuurbeheer en de Rijksplanologische Commissie;

Besluiten

Het gebied in de gemeente Den Haag zoals is aangegeven op de bij dit besluit behorende tekening nr. MSP/43/03 en zoals is omschreven in de toelichting bij dit besluit, aan te wijzen als beschermd stadsgezicht in de zin van artikel 1, onder g, van de Monumentenwet 1988;

Dat de vigerende bestemmingsplannen "Duinoord" (GS 8-2-1983), "Bomenbuurt" (GS 12-6-1990) en "Regentesse-/Valkenbos-Noord" (GS 9-8-1994) worden geacht in het gestelde in artikel 36 van de Monumentenwet 1988 te voorzien, waarbij wordt aanbevolen eerstgenoemd bestemmingsplan op termijn partieel te herzien.

Van deze beschikking, waarvan tenminste mededeling zal worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant, zal afschrift worden gezonden aan de raad van de gemeente Den Haag, Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, de Raad voor Cultuur en de Rijksplanologische Commissie.

Op grond van artikel 7:1 van de Algemene wet bestuursrecht kan degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken daartegen binnen zes weken na de dag waarop het aangevallen besluit bekend is gemaakt, een bezwaarschrift indienen bij het

bestuursorgaan dat het besluit heeft genomen. Een dergelijk bezwaarschrift dient u te adresseren aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Cfi Hoofdafdeling Financiën/JZ t.a.v. Bezwaarschriftcommissie OC&W (Cultuur), mevrouw mr. drs. J.E.M.J. van Wezel, Postbus 606, 2700 LZ Zoetermeer. Tenminste deze beschikking of een kopie daarvan moet bij het bezwaarschrift worden gevoegd.

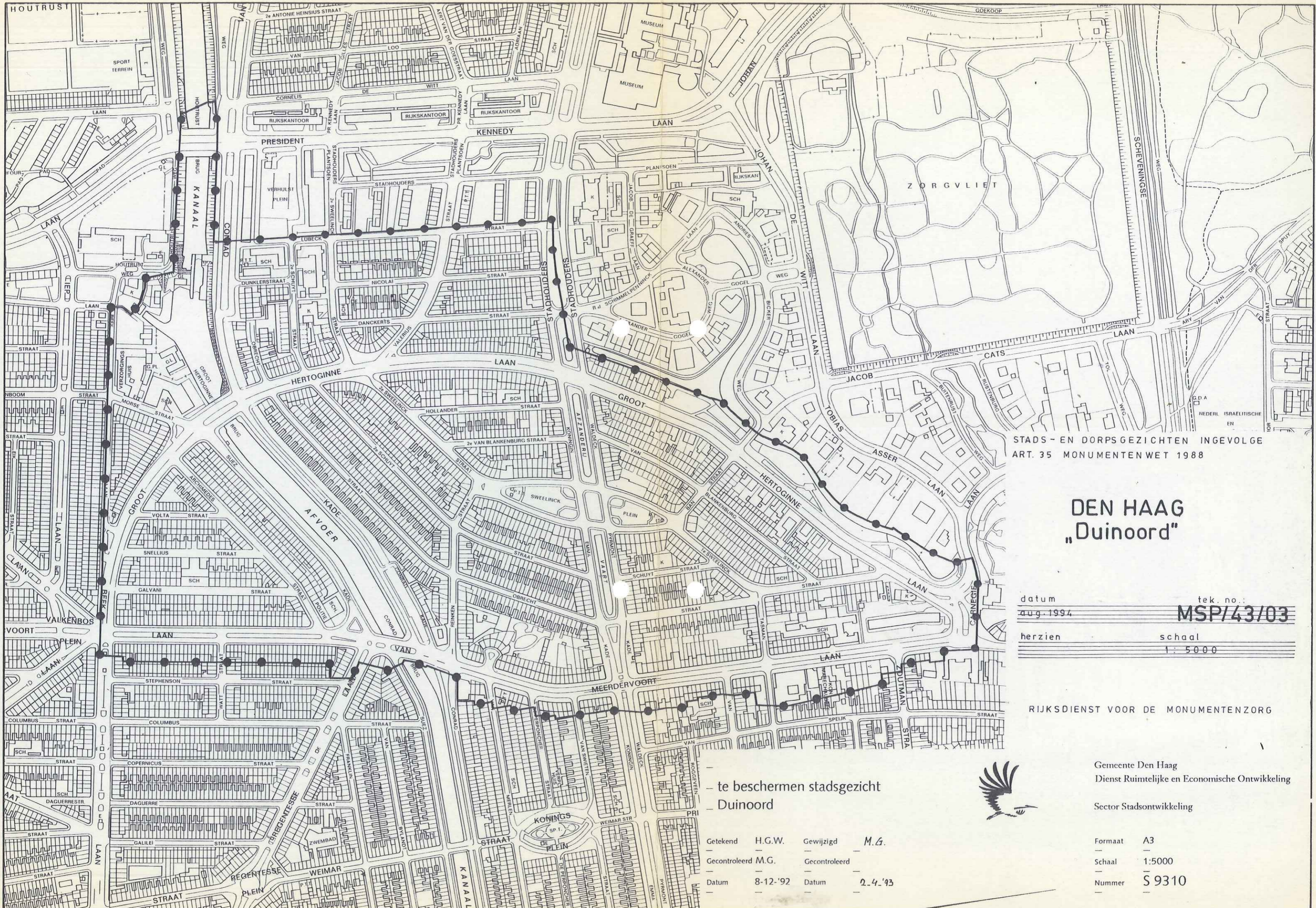
De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

26 JULI 1996

A. Nuis

De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,

Margaretha de Boer

STADS- EN DORPSGEZICHTEN INGEVOLGE
ART. 35 MONUMENTENWET 1988

DEN HAAG „Duinoord“

datum	tek. no.:
aug. 1994	MSP/43/03
herzien	schaal
	1:5000

RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG

— te beschermen stadsgezicht
— Duinoord

Getekend	H.G.W.	Gewijzigd	M.G.
Gecontroleerd	M.G.	Gecontroleerd	
Datum	8-12-'92	Datum	2-4-'93

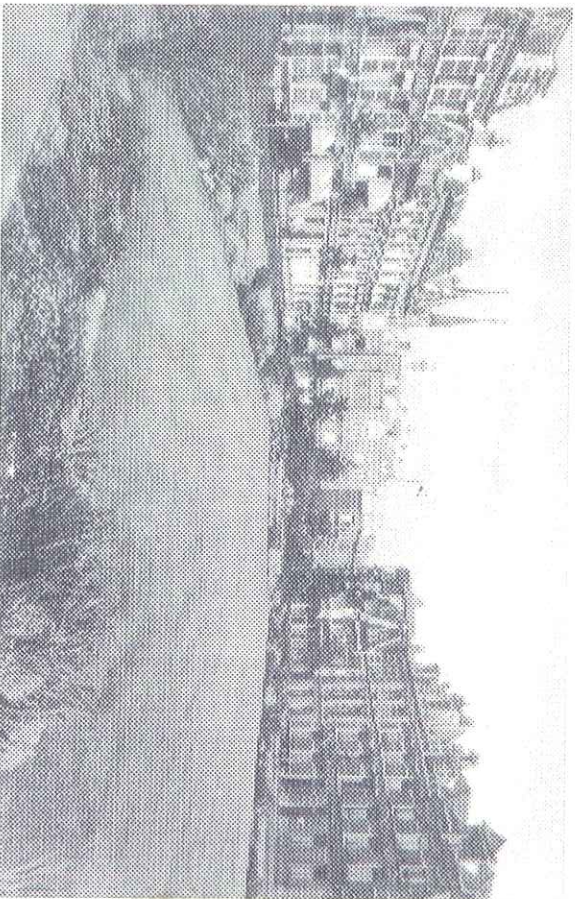

Gemeente Den Haag
Dienst Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling
Sector Stadsontwikkeling

Formaat	A3
Schaal	1:5000
Nummer	S 9310

TOELICHTING
bij het besluit tot aanwijzing van
het beschermde stadsgezicht **Duinoord**
gemeente Den Haag (Zuid-Holland)
ex artikel 35 Monumentenwet 1988

foto Sweelinckplein

Den Haag, Duinoord

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zijn bevoegd om gezamenlijk beschermde stads- en dorpsgezichten aan te wijzen. Het rechtsgevolg van de aanwijzing is dat de gemeenteraad ter bescherming van een stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan, als bedoeld in de Wet Ruimtelijke Ordening, vast moet stellen. In die zin kan de aanwijzing tevens een stimulans betekenen voor een te voeren ruimtelijk kwaliteitsbeleid.

In totaal zijn er in Nederland reeds 300 aangewezen stads- en dorpsgezichten. Het betreft met name historische kernen van steden en dorpen, met een geschiedenis die teruggaat tot vóór het jaar 1850. In het kader van het Monumenten Inventarisatie Project is de stedenbouw uit de periode 1850-1940 landelijk geïnventariseerd. Het onderhavige besluit vloei voort uit die inventarisatie.

Inleiding

De wijk Duinoord ligt ten westen van de historische binnenstad van Den Haag en wordt begrensd door de Groot Hertoginnelaan, Stadhouderslaan, Cornelis de Witlaan, Comradkade, Houtrustweg, Beeklaan en Laan van Meerdervoort. Vanuit de ontstaansgeschiedenis is de wijk in drie delen te splitsen:

1. Duinoord I omsloten door de Groot Hertoginnelaan, het Afvoerkanaal (de Comradkade) en Laan van Meerdervoort.
2. Duinoord II omsloten door de Groot Hertoginnelaan, de Comradkade, Cornelis de Witlaan en Stadhouderslaan
3. Het gebied omsloten door de Houtrustweg, Beeklaan, Laan van Meerdervoort en de Suezkade.

Het beschermd stadsgezicht Duinoord wordt omgrensd door het plantsoen aan de Groot Hertoginnelaan, de Carnegiealaan, de bebouwing aan de Laan van Meerdervoort, de Beeklaan, de Houtrustweg, de Houtrustbrug, en de Comradkade, Lubeckstraat en de Stadhouderslaan.

De begrenzing is grotendeels uit praktische overwegingen gelijk aan dat van het bestemmingsplan Duinoord waardoor ook een gedeelte van de na-oorlogse structuur hierbinnen valt; een gedeelte van het te beschermen gebied valt ook binnen de grenzen van de bestemmingsplannen Bomenbuurt, Regentesse-/Valkenboskwartier Noord, en Zeeheldenkwartier.

Ontwikkelingsgeschiedenis

In 1891 diende de Haagse bankier dr. D.P. Scheunleer bij de gemeente een plan in, dat in gewijzigde vorm in 1892 werd overgenomen door de "N.V. Haagsche Bouwgrond Maatschappij Duinoord". Deze maatschappij had hiervoor ten zuidwesten van het Zeeheldenkwartier grote grondaankopen gedaan (de zogenaamde Dekkersdunijes). De op deze zandgronden nieuw te bouwen woonwijk was voornamelijk bestemd voor welgestelden en de middenklasse. Het oorspronkelijke plan werd door de directeur van de Dienst Gemeentewerken, ir. I.A. Lindo, onder meer in verkeerstechnisch opzicht gewijzigd, waardoor betere aansluitingsmogelijkheden met bestaande wijken en met geplande nieuwbouwwijken werden gerealiseerd. De aanleg kwam tussen 1892 en omstreeks 1902 tot stand. Overigens heeft de aanleg van de wijk Duinoord vanaf 1893 voor Zorgvliet betekenis gehad. De bouwmaatschappij Duinoord wist namelijk een servituut op het aangrenzende Zorgvliet te verwerven. Het servituut bepaalde dat Zorgvliet tot 1910 niet mocht worden bebouwd.

Na het Willemspark was het de tweede grote Haagse stadsuitbreiding waarvoor het stratensplan in één keer werd ontworpen. Kenmerkend zijn het gebogen stratenspatroon, de enigszins amandelvormige begrenzing van de wijk en de hoofdas langs de voormalige Afzanderiyaart. Deze as wordt in het midden onderbroken door het stedbouwkundige hoofdaccident van de wijk, het ovaalvormige Sweelinckplein.

De hoofdstructuur met breed aangelegde straten wordt gevormd door het

Sweelinckplein, de Koningin Emmakade /Waldeck Pyrmontkade, de Groot Hertoginnelaan, Laan van Meerderevoort en de 1e en 2e Sweelinckstraat. De zuidwestelijke begrenzing van de wijk werd bepaald door het Afvoerkanaal en het tracé van de stoomtram naar Scheveningen. Deze trambaan liep op het traject Reinkenstraat - Carnegielaan achter de huizen van de Obrechtstraat. De Obrechtstraat was dan ook aanvankelijk de zuidelijke grens van de wijk. Hoewel de bebouwing aan de Laan van Meerderevoort ter hoogte van de Obrechtstraat niet tot het ingediende bouwplan voor Duinoord behoort, dateert zij wel uit dezelfde periode en vormt zij zozeer een visuele en stedenbouwkundige eenheid met deze laat 19de-eeuwse woonbuurt dat dit deel ook binnen de begrenzing van het te beschermen gebied valt. Bij de electrificatie van de stoomtram verviel het traject Reinkenstraat - Carnegielaan en werd de trambaan voor de elektrische stadstram verlegd naar de Laan van Meerderevoort. De ongebruikelijk diepe binnen terreinen tussen de Obrechtstraat en de Laan van Meerderevoort herinneren nog aan het oude tramtracé. Duinoord was bijzonder in trek bij repatrianten en verlofgangers uit Nederlands-Indië, die door middel van advertentiecampagnes werden aangetrokken. De Maatschappij "Duinoord", die speculatievebouw als in het Zeeheldenkwartier wenste te voorkomen, schreef in 1892 een prijsvraag uit voor gevelontwerpen, waarop architecten en bouwondernemers konden inzenden. De beoordeling lag in handen van een jury, die bestond uit dr. P.J.H. Cuypers, prof. E. Gugel en de architect C. Mynsken. De Cuypersleerling Nicolaas Molenaar won de eerste prijs voor architecten met zijn ontwerp "Sri Wedari", dat op de hoek Banstraat/Sweelinckplein is uitge-

voerd. De tweede prijs was voor G. Brouwer jr. (Sweelinckplein 71). Bij de bouwondernemers gingen de eerste twee prijzen naar J.W. Bakker voor een dubbele villa (Groot Hertoginnelaan 26-28) en drie aaneengesloten herenhuizen (1e Sweelinckstraat 28-30). Een goed voorbeeld van de conservatieve overheidsarchitectuur aan het begin van de 20e eeuw is het gebouw van het Gymnasium Haganum (Laan Van Meerderevoort 59) dat sterk in relatie met de wijk in de stijl van de vroege 17de-eeuwse, Noord-nederlandse renaissance is opgetrokken. Het is door zijn stedenbouwkundige situering (o.a. toren in de as van de straat) en rijk gedetailleerde architectuur een belangrijk herkenningspunt aan de rand van de wijk. Hoewel het centrale deel Duinoord grotendeels gaaf bewaard is in zijn oorspronkelijk verschijningsvorm, hebben er toch in de wijk in de loop der jaren veranderingen plaatsgehad die afwijken van de oorspronkelijke structuur en bouwstijl. De voormalige Afzanderijvaart, die iets ten noorden van de Groot Hertoginnelaan eindigt, liep oorspronkelijk in het midden van de Koningin Emmakade /Waldeck Pyrmontkade tot aan de omgrachting van het centrum. Ten zuiden van de Obrechtstraat is deze vaart echter in 1959 gedempt. De bomen in de middenberm van de Groot Hertoginnelaan zijn gekapt. Een na een prijsvraag totstandgekomen vooroorlogse invulling met een geaccintueerde hoekoplossing is het zogenaamde Cornerhouse op de hoek Reinkenstraat/Comradkade uit 1930. Het vlak na de oorlog gerealiseerde kantoorgebouw Laan van Meerderevoort 55/55a valt net buiten het oorspronkelijke stedenbouwkundige plan. Het kantoor-

gebouw aan de 1e Sweelinckstraat/Groot Hertoginnelaan en de Duitse Ambassade aan de Groot Hertoginnelaan/Van Blankenburgstraat hebben zich echter niet geconformeerd aan het karakter van Duinoord.

Veel monumentale herenhuzen zijn na de Tweede Wereldoorlog verbouwd tot kantoren. Deze functieverandering heeft met name plaatsgevonden aan het Sweelinckplein, de Groot Hertoginnelaan, Waldeck Pymontkade, Koningin Emmakade en de Laan van Meerdervoort. Oorspronkelijk waren de winkels over de wijk verspreid. In de jaren twintig en dertig ontwikkelde de Reinckenstraat zich tot de belangrijkste winkelstraat ten koste van enkele winkels elders in de wijk.

Huidig ruimtelijk karakter en bebouwingsbeeld

Duinoord toont een zeer afwisselend straatbeeld door zijn gevarieerde stratenpatroon en verschillende open(bare) ruimtes. Het kromlijning straatbeleg is kenmerkend voor de wijk en zorgt voor verrassende zichtlijnen. De Groot Hertoginnelaan illustreert dit wel het sterks. Opvallend over de helft van de laan is de open bebouwingsstructuur waar de wijk grenst aan Zorgvliet. Hier vormt het geheel van bebouwing, straatprofiel, plantsoen en water een fraaie en soepele overgang naar de villawijk die door het eerder genoemd servituut niet voor 1910 kon worden gebouwd.

De dwars-as door het midden van de wijk met de vml. Afzanderijvaart en dwars daarop het Sweelinckplein is door ligging, vorm en groenaanleg de bijzondere drager van de structuur van de wijk. Het stenen karakter van de straten wordt veelal onderbroken door die bijzondere open ruimte met groenvoorzieningen of met vergezichten op groen en water aan de randen van de wijk.

Een geheel vrijstaand monumentaal ensemble van bedrijf en techniek vormen de sluisen in het Afvoerkanaal met bijbehorend gemaal en machinistenwoningen aan de Houtrusweg 41 t/m 45.

Stilistisch vormt de bebouwing van Duinoord een homogeen beeld, bepaald door de in de late 19de eeuw dominante neo-renaïssancestijl. Kenmerkend zijn hoge bouwlagen en gevels in schoon metselwerk met talloze in natuursteen of pleisterwerk uitgevoerde ornamenten. Het gebruik van houten erkers en wisselende gevelbeëindigingen dragen sterk bij aan het schilderachtige effect van deze architectuur. De verscheidenheid in materiaalgebruik en ornamenten

ring en de geslaagde stadssilhouetten geven deze wijk, mede door het gebogen stratenpatroon een bijzonder sterke samenhang in structuur en bebouwingsbeeld.

Opvallend voor die tijd is het feit dat de hoeken van de straten als het ware zijn open gelaten, waardoor licht en lucht toegang tot de binnenterreinen hebben.

Het bebouwingsbeeld wordt verder overwegend bepaald door gesloten gevelwanden in de rooilijn van twee of drie hoge bouwlagen, merendeels met kapverdieping. Ook het souterrain komt vaak voor. De aanleg hiervan werd vergemakkelijkt doordat de wijk op een strandwal is gebouwd. Ontwerpen voor één huis en voor zogenaamde "blokhuzen", waar twee of meer woningen achter een symmetrische gevel werden gebouwd, wisselen elkaar af.

Vrijstaande villa's en dubbele herenhuizen bevinden zich in Duinoord alleen aan het begin van de Groot Hertoginnelaan tussen de 1e Sweelinckstraat en Waldeck Pyramontkade en op de hoek van het Sweelinckplein en de Banstraat. Kenmerkend is de grote nadruk op de verschijningsvorm van de voorgevels. De achtergevels vertonen een opvallend sober uiterlijk. De meest karakteristieke en uitbundige gevels zijn te vinden aan het Sweelinckplein, gedeelten van de Waldeck Pyramontkade en Koningin Emmakade nabij dit plein, het gedeelte van de Groot Hertoginnelaan tussen de Banstraat en Waldeck Pyramontkade, de 1e Sweelinckstraat en de Banstraat. De overige straten vertonen een eenvoudiger en uniformer gevelbeeld. De straataanleg is hier ook veelal minder monumentaal. Het beneden- en bovenhuis komt voor in de smallere straten als de

Obrechtstraat.

In grote lijnen verliep de bouw van de wijk vanaf het noordoosten naar het zuidwesten. De gevels in de vroegst gebouwde straten vertonen doorgaans een rijkere detaillering; gaandeweg treedt een versobering op zoals een vergelijking tussen de 1e en 2e Sweelinckstraat illustreert.

De bebouwing die afwijkt van het beschreven stadsbeeld is voornamelijk geconcentreerd aan de rand van de wijk in de hoek Laan van Meerdervoort en Groot Hertoginnelaan. Het Gymnasium Haganum heeft door zijn stijlenmerken, ondanks zijn duidelijke afwijking in schaal van de gemiddelde bebouwing, een bijzondere positie verworven. Het vlak na de oorlog gerealiseerde kantoorgebouw Laan van Meerdervoort 55/55a is geen onderdeel van het oorspronkelijk plan van Duinoord en tast het niet aan door zijn excentrische ligging. Het wordt beschouwd als een goede architectonische en stedenbouwkundige invulling van de hoek met de Groot Hertoginnelaan.

De kantoorgebouwen van Duitse Ambassade en op de hoek met de 1e Sweelinckstraat contrasteren sterk met het bebouwingsbeeld en maken een storende inbreuk op de stedenbouwkundige structuur en schaal van de wijk.

De verwijdering van de middenas met bomen in de Groot Hertoginnelaan betekende eveneens een verlies aan structuur en belevingswaarde.

Nadere typering van de te beschermen waarden

De goed bewaarde straatwanden in het kromlijning stratenpatroon bepalen het hoogwaardig stadsbeeld en het karakter van deze bijzondere laat 19de-, vroeg 20e-eeuwse wijk. Het architectuurbeeld is bijzonder rijk wat o.a. heeft geleid tot het aanwijzen van de beschermde rijksmonumenten rond het Swee-linckplein.

Het openbare gebied ondersteunt de ruimtelijke kwaliteit van de wijk: De ruime profielen van straten en plantsoenen die dit gebied doorkruisen zijn markant. De relatie tussen water en groenaanleg is van een bijzondere kwaliteit en is van belang in samenhang met de bijzondere waarde van de bebouwing.

Typend zijn:

- de stedenbouwkundige aanleg waarvan de hoofdopzet bestaat uit lange evenwijdig lopende gebogen straten rond het centraal gelegen ovaalvormige Sweelinckplein;
- de voormalige Afzanderijvaart die als hoofd-as het gebied doorsnijdt;
- de groenvoorziening van de Afzanderijvaart, alsmede de groenaanleg van het Sweelinckplein;
- het monumentale gekromde beloop van de Groot Hertoginnelaan;
- de strook onbebouwde grond tussen het water en de Groot Hertoginnelaan, waardoor het vrije uitzicht van de Duinoordse villa's gehandhaafd bleef in een open structuur met de groenaanleg van Zorgvliet;
- het water met groenaanleg van het Afvoerkanaal

- het laat 19e-eeuwse ensemble van sluisen, gemaal en beplanting van het Afvoerkanaal met bijbehorende woningen aan de Houtrustweg.
- het goed bewaard gebleven laat-19de-eeuwse architectuurbeeld en de ensemblewaarde van hele straatwanden, waarin de neo-rennaissance stijl domineert;
- het groot aantal individuele panden met architectuur-historische waarde.

Waardering

Duinoord is een gaaf voorbeeld van een laat 19de-eeuwse stadswijk met een goed bewaard origineel stedenbouwkundig plan en architectonisch samenhangende bebouwing, die gekenmerkt wordt als de neo-rennaissance stijl. De rechtstreekse relatie tussen het architectuurbeeld, het groen (en het water) is kenmerkend voor de meest hoogwaardige delen van de wijk, zoals bijvoorbeeld de Suezkade, de Groot Hertoginnelaan en (rondom) het Sweelinckplein. De wijk is als zodanig van belang wegens stedenbouwkundig- architectuurhistorische alsmede landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Zie tevens de bijgevoegde waarderingskaart.

Begrenzing

De begrenzing van het beschermde stadsgezicht Duinoord is weergegeven op bijgevoegde kaart, nummer RDMZ/MSP/43/3.

Rechtsgevolg

Op grond van artikel 36 eerste lid van de Monumentenwet 1988 stelt de gemeenteraad ter bescherming van het beschermde stadsgezicht een bestemmingsplan vast als bedoeld in de Wet op de Ruimtelijke Ordening. In het onderhavige geval worden de in de toelichting beschreven cultuurhistorische waarden met het vigerende bestemmingsplan 'Duin Noord' (goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland op 8-2-1983) en tevens met de vigerende bestemmingsplannen 'Bomenbuurt' (goedgekeurd door GS op 12-6-1990) en 'Regentesse-/Valkenbos-Noord' (goedgekeurd door GS op 9-8-1994) voldoende beschermd.

Bron

Monumenten Inventarisatie Project Den Haag 1850-1940, dienst REO, afdeling monumentenzorg, februari 1992.
research en teksten: ir. J.A. van der Hoeve, ir. P.C. Lankamp, drs. H.P.R. Rosenberg, drs. E.C. Vaillant en drs. D. Valentijn.

Colofon

Uitgave van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1994.

Historisch-geografisch en stedenbouwkundig onderzoek:

Gemeente Den Haag, drs. D. Valentijn en ir. P. C. Lankamp.

Begrenzingskaart 1:5000

Kaart van de gemeente Den Haag aangepast door Studio Ineke van der Burg, Bilthoven.

Foto omslag:

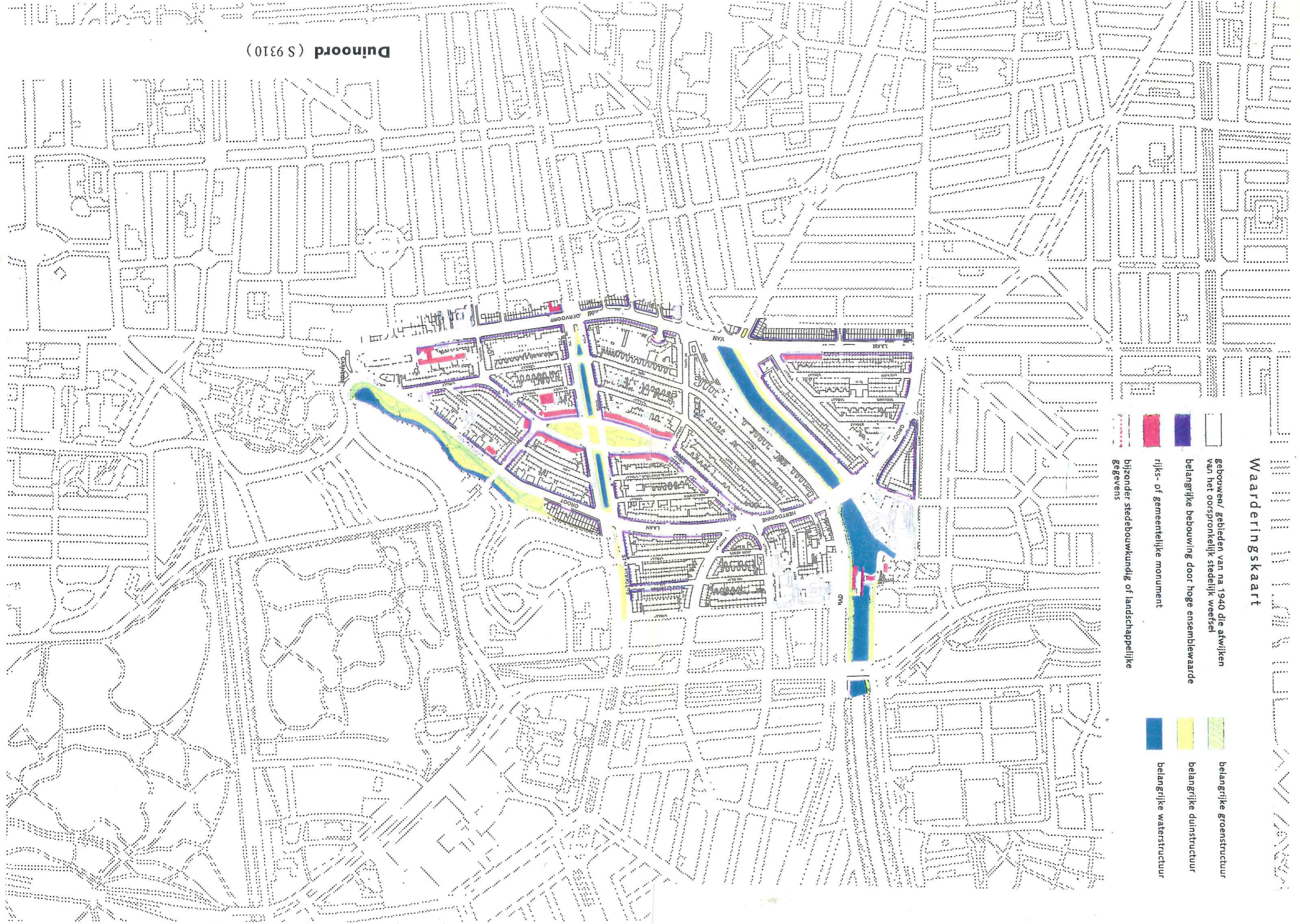
Gemeente Den Haag.

Onderschrift toelichtende kaart:

1. Waarderingskaart (S 9310).

Productie:

RDMZ, Zeist.

Waarderingskaart

- belangrijke groenstructuur
- belangrijke dunstructuur
- belangrijke waterstructuur
- gebouwen/ gebieden van na 1940 die afwijken van het oorspronkelijk stedelijk weefsel
- belangrijke bebouwing door hoge ensemblewaarde
- rijks- of gemeentelijke monument
- bijzonder stedenbouwkundig of landschappelijke gegevens